
Zpráva o českém knižním trhu 2011/2012

Listopad 2012

Vydal Svaz českých knihkupců a nakladatelů v roce 2012.

Autoři jednotlivých kapitol:

Vladimír Pistorius, vladimir@pistorius.cz – 1, 2b, 3, 4, 8, 9

Marek Pečenka, marek.pecenka@dokoran.cz – 2a

Josef Žák, josef.zak@kosmas.cz – 5, 6, 7

Miroslav Balaščík, balastik@hostbrno.cz – 2c

Marcela Turečková, tureckova@sckn.cz – 10, 11, 12, 13

Kompletace a redakce:

Marcela Turečková, tureckova@sckn.cz

© SČKN, 2012

Obsah

1/ Knižní produkce.....	5
2/ Prodej knih.....	8
a/ Celkový objem knižního trhu.....	8
b/ Průměrná cena knihy	8
c/ Nákupy knih.....	9
3/ DPH	10
4/ Čeští nakladatelé	11
5/ Knižní velkoobchod.....	16
6/ Knižní maloobchod.....	17
7/ Prodej e-knih a audioknih.....	20
8/ Knižní trh jako zdroj pracovních příležitostí	21
9/ Přímá státní podpora vydávání knih	22
10/ Regionální podpora vydávání knih.....	23
11/ Možnosti vzdělávání v oboru.....	25
12/ Knižní veletrhy	26
13/ Kampaně a projekty propagující četbu knih	27
Poznámky a metodika.....	28

V České republice dnes neexistuje aktuální kvalifikovaná studie o situaci na českém knižním trhu. Svaz českých knihkupců a nakladatelů se jako profesní organizace pokusil situaci zmapovat. Vytvořil na základě vlastních zkušeností, analýz i statistických podkladů přehled základních dat o českém knižním trhu. Převážná část údajů se týká statistik za rok 2011.

Obdobné zprávy bude SČKN publikovat každý rok.

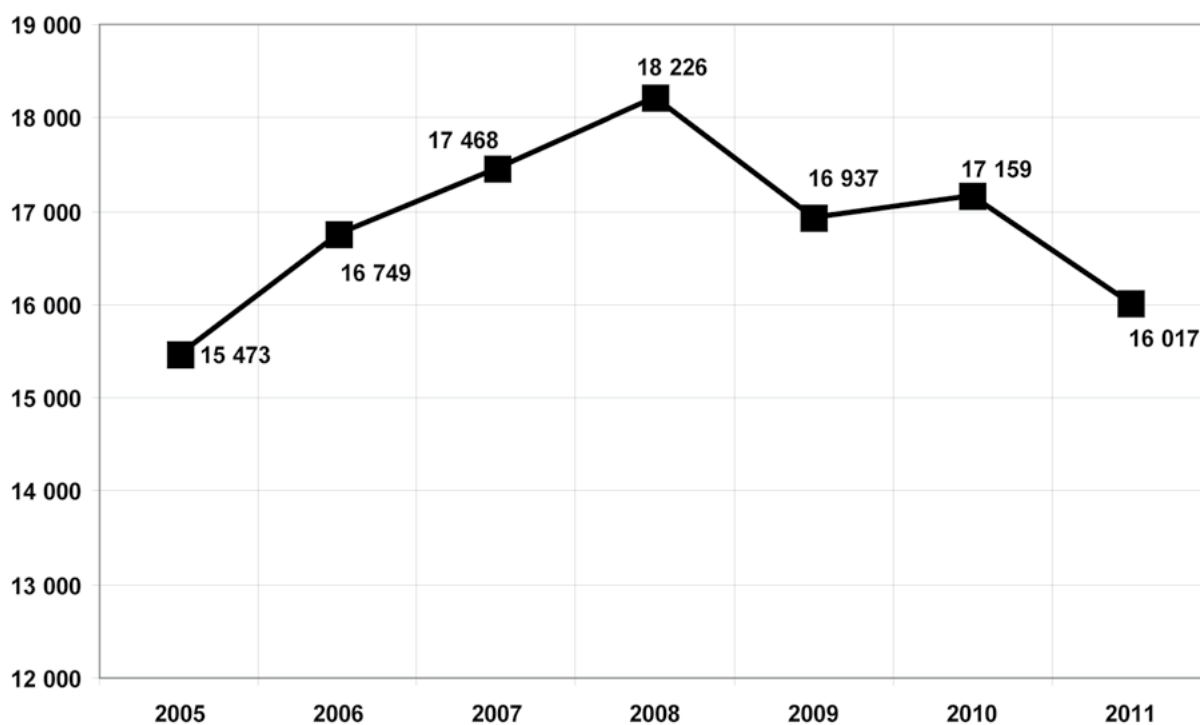
1/ Knižní produkce

Charakter statistických dat

Statistická data o velikosti a struktuře produkce českých knih vycházejí z analýzy titulové produkce, neboť statistická data o finančních objemech v oblasti českého knižního trhu v současné době prakticky neexistují. Ve své analýze se opíráme především o dva zdroje poskytované Národní knihovnou ČR (NK), jimiž jsou každoroční Výkazy o neperiodických publikacích (VNP) a bibliografická databáze Česká národní bibliografie (ČNB).

Počet vydaných titulů

Podle ČNB vyšlo v České republice celkem 16 017 titulů s vročením 2011 (údaj k 1. 10. 2012), přičemž časový vývoj počtu vydaných titulů zachycuje následující graf,^[1]

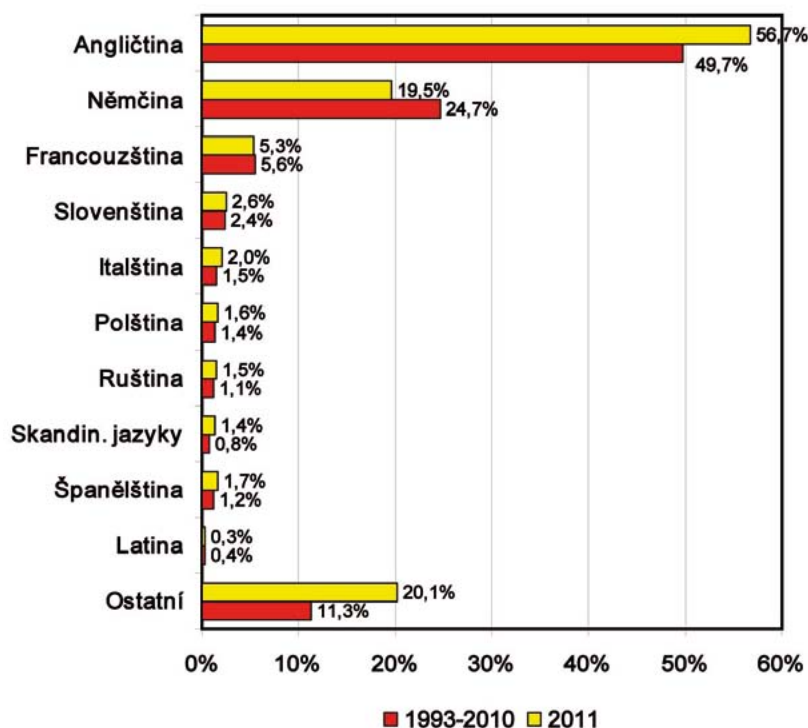
Překlady

Český knižní trh má importní charakter. Do ČR jsou dováženy knihy připravené a vytištěné v zahraničí, zejména však jsou importovány autorské licence, takže VNP za rok 2011 vykazuje, že z cizích jazyků bylo přeloženo 34,3 % všech zpracovaných titulů. Mezi jazyky, z nichž se knihy překládají, dominuje angličtina (56,7 % všech přeložených titulů). Na dalších místech je dlouhodobě němčina (19,5 %), francouzština (5,3 %), slovenština (2,6 %) a italština (2,0 %). Podíl dalších jazyků na počtu přeložených titulů pak již nepřekračuje 2 %, jak ukazuje následující tabulka s počty přeložených titulů:

Jazyk	2011	tj.	2000–2011
Angličtina	3 276	56,7%	51,3%
Němčina	1 129	19,5%	21,0%
Francouzština	307	5,3%	5,6%
Slovenština	148	2,6%	2,5%
Italština	116	2,0%	1,6%
Polština	93	1,6%	1,5%
Ruština	87	1,5%	1,2%
Skandinávské jazyky	78	1,4%	0,9%
Španělština	96	1,7%	1,5%
Latina	20	0,3%	0,3%
Ostatní	1 164	20,1%	12,6%

V posledním sloupci výše uvedené tabulky je uvedeno poměrné zastoupení jednotlivých jazyků, z nichž byly pořízeny překlady do češtiny v letech 1993–2011^[2]. Je třeba brát v úvahu, že údaje v této tabulce jsou vzaty z VNP a vztahují se tedy nikoliv k produkci daného roku, ale k povinným výtiskům, které v daném roce do NK dorazily (viz poznámka^[1]). Stejná výhrada se pak týká i následujících analýz tematického spektra a produkce dětských knih a učebnic.

Poměr překladů z různých jazyků 1993–2011

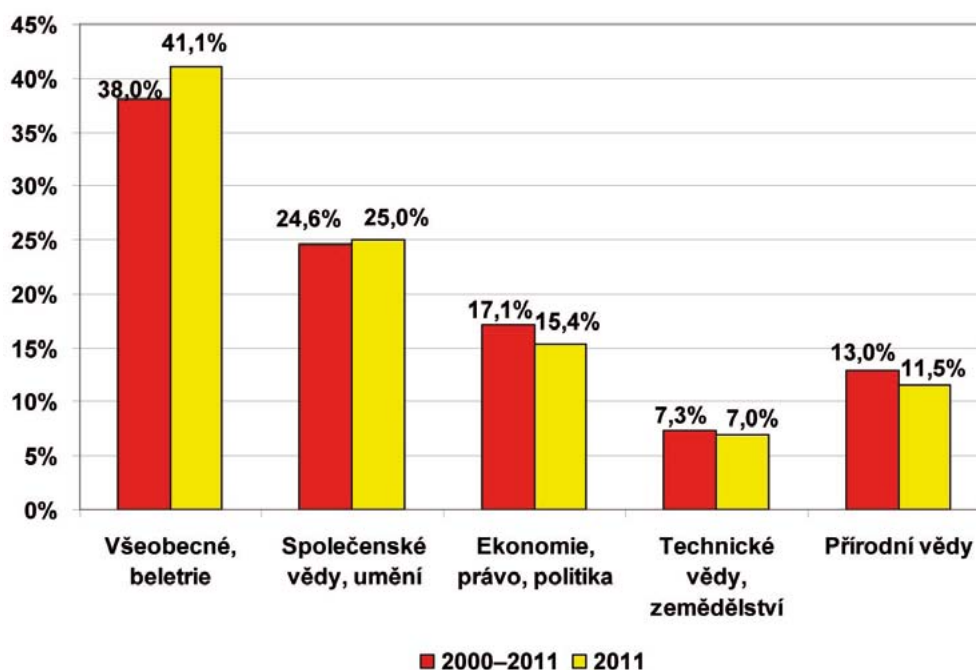

Mezi dlouhodobé trendy českého knižního trhu lze tedy počítat oslabování pozice němčiny a stagnaci francouzštiny spolu s posilováním pozice angličtiny a zvyšováním počtu překladů z dalších jazyků.

Tematické spektrum

Z hlediska tematických oblastí^[3] je struktura českého knižního trhu následující:

Tematické spektrum českých knih

Dětské knihy a učebnice

Dětské knihy představují cca 8,3% titulů vydaných v roce 2011, učebnice pro základní a střední školy 2,6% a vysokoškolské učebnice 5,8%. Z hlediska dlouhodobých trendů lze mluvit o zvyšování podílu knih pro děti (počet dětských titulů se během posledních 10 let ztrojnásobil) a naopak o výrazném poklesu poměrného zastoupení vysokoškolských učebnic, jejichž produkce poklesla během posledních šesti let v absolutních i relativních číslech o více než 30%.

Rok	2000	2001	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Dětské knihy	4,0%	4,1%	4,5%	4,7%	5,8%	7,6%	6,6%	7,5%	7,8%	7,8%	8,3%
Učebnice	2,4%	2,2%	1,7%	2,1%	1,5%	2,1%	2,0%	3,1%	2,1%	2,4%	2,6%
Vysokoškolské učebnice	9,8%	8,9%	9,7%	8,9%	10,0%	9,2%	8,9%	8,4%	6,3%	6,7%	5,8%

Měkké a pevné vazby

Představu o poměru měkkých a pevných vazeb (často se o nich nepřesně mluví jako o brožurách a knihách vázaných) si můžeme udělat vyhodnocením záznamů databáze www.ceskeknihy.cz. U knih, které vyšly v roce 2011, je poměr měkkých a pevných vazeb 54 : 46 (ve prospěch vazeb měkkých) a neliší se významně od desetiletého průměru. Tato databáze ovšem obsahuje pouze záznamy o 34% celkové titulové produkce roku 2011 a není vyloučeno, že uvedený poměr může být poznamenán nějakou systematickou chybou spočívající v absenci určitého segmentu knižního trhu. Poměr 54 : 46 se týká pouze pevných a měkkých vazeb a nezohledňuje další typy vazeb (kroužkové, volné listy, V6 apod.).

Zdroj: SČKN

2/ Prodej knih

a/ Celkový objem knižního trhu

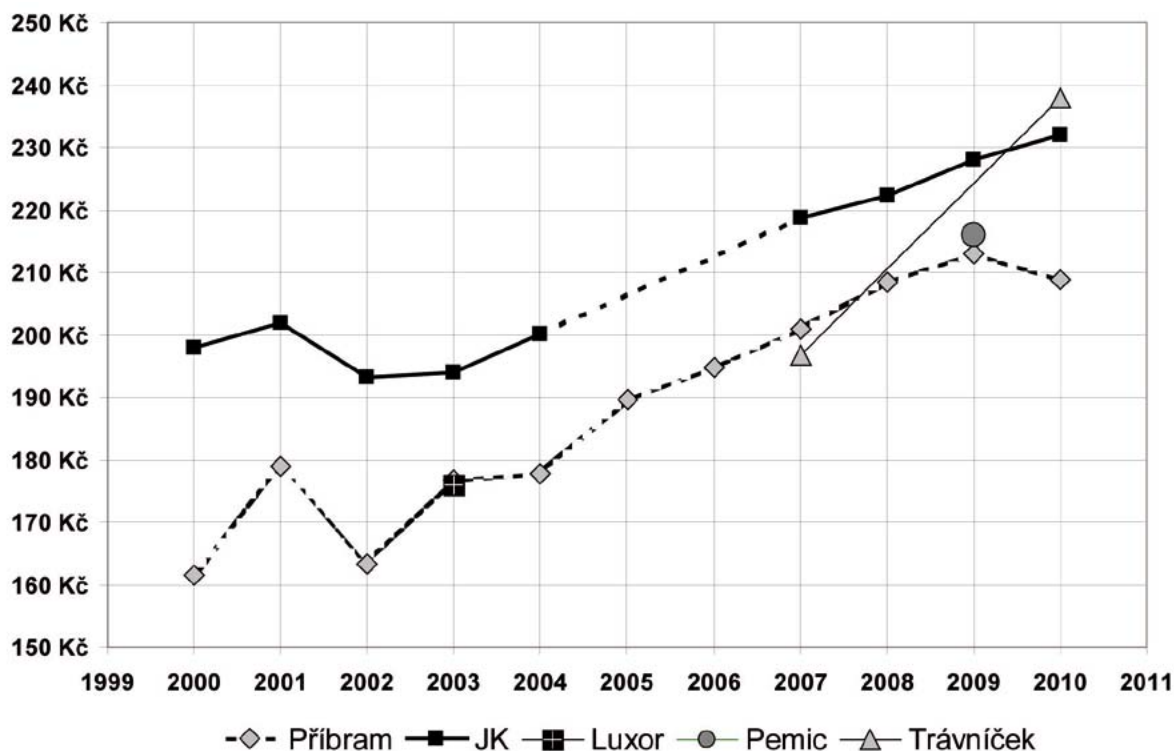
Zjistit objem knižního trhu pro daný rok je velmi obtížné. Statistický úřad tato data nezjišťuje a nakladatelé a distributoři je vesměs neuvádějí. Pro účely této zprávy byl tedy vytvořen kvalifikovaný odhad jako celkový obrát nakladatelských subjektů a distribucí přepočtený přes průměrný knihkupecký rabat. Jeho základem byla data od hlavních nakladatelů a distributorů, která jsou ze zákona povinni dodat spolu s účetní uzávěrkou do Sbírký listin příslušného rejstříkové soudu (ale často se zpožděním, případně se jejich účetní rok liší od kalendářního). Tato data pak doplňují více či méně podložené odhady.

Podle této metodiky^[1] vychází objem knižního trhu, tj. prodej v koncových cenách přes pulty knihkupectví či e-shopů na **7 mld. Kč včetně DPH** (10% v roce 2011), předpokládaná chyba odhadu +/- 0,5 mld. Kč.

Zdroj: SČKN

b/ Průměrná cena knihy

Průměrnou cenu knihy dnes prakticky nelze zjistit, neboť nemáme k dispozici ani přesný počet prodaných svazků ani přesnou znalost celkových tržeb realizovaných na českém knižním trhu. Při odhadu průměrné ceny knihy se proto musíme opřít pouze o číselné řady z let 1999–2010 poskytnuté laskavě několika knihkupeckými subjekty, jakkoliv jsme si vědomi toho, že nereprezentují všechny prodejní kanály (chybí mezi nimi kupříkladu internetový prodej či zlevněné knihy). Tyto údaje jsou znázorněny v následujícím grafu:

V tomto grafu jsou zaneseny údaje z prodejny okresního knihkupectví (Příbram), řetězce knihkupectví firmy Kanzelsberger (JK), údaje získané z výzkumů AV ČR (Trávníček^[3]) a dále údaj poskytnutý v jednom roce velkoobchodní Neoluxor na Václavském náměstí v Praze (Luxor) a distribucí Pemic Books (Pemic).

Průměrná cena při prodeji jinými kanály se může i výrazně lišit. Kupříkladu průměrná cena v prodejnách Academia či Fišer v Kaprově ulici v Praze, akcentujících akademické knihy, je o 20–30 Kč vyšší, naopak průměrná cena v prodejnách se zlevněnými knihami bude výrazně nižší.

Korespondence průměrných cen u širokosortimentních prodejců a uvedených prodejních subjektů (Příbram, JK, Luxor, Pemic) nám dává důvod přiklonit se k názoru, že **průměrná cena české knihy byla v roce 2011 zhruba 240 Kč**.

Zdroj: SČKN

c/ Nákupy knih

Podle studie Jiřího Trávnička (TRÁVNÍČEK, J.: *Čtenáři a internauti*, Brno, Host 2011, ISBN 978-80-7294-515-3) čtenáři (ti, kdo nakupují) v roce 2010 v průměru za rok nakoupili **5,0 knih** a vydali za ně **1 214 Kč**. V přepočtu na celou populaci to je 2,3 knihy a 558 Kč. Ve srovnání s předchozím průzkumem z roku 2007 (TRÁVNÍČEK, J.: *Čteme?*, Brno, Host 2008, ISBN 978-80-7294-270-1) jde o pokles o 14%. Rovněž se snížila částka vydaná za nákup knih, a to o 89 Kč oproti roku 2007 (tj. o 7%).

Průměrná cena knihy činila v roce 2010 podle Trávnička 243 Kč, v roce 2007 to bylo necelých 197 Kč.

Objem obchodu s knihami v roce 2007 byl podle Trávnička 11,2 mld. (V roce 2010 sumu neuvádí.) Podle Trávničkova výzkumu došlo k výraznému propadu počtu těch, kdo knihy nakupují. V roce 2007 to bylo 71% lidí, v roce 2010 to je 46%, což je pokles více než o třetinu. Z průzkumu však zároveň vyplývá, že ti, kdo knihy kupují, za ně utrácejí téměř stále stejně. Výsledkem by tedy měl být dramatický pokles objemu obchodu s knihami, který však nenastal (alespoň ne v té míře, která by odpovídala průzkumu).

Zdroj: SČKN, J. Trávniček: *Čteme*, J. Trávniček: *Čtenáři a internauti*

3/ DPH

Knihy jsou v ČR od roku 1993 zařazeny mezi zboží, na něž se uplatňuje nižší hladina DPH. Obě hladiny DPH se vyvíjely následovně:

Počátek platnosti	snížená sazba	základní sazba
1. 01. 1993	5 %	23 %
1. 01. 1995	5 %	22 %
1. 05. 2004	5 %	19 %
1. 01. 2008	9 %	19 %
1. 01. 2010	10 %	20 %
1. 01. 2012	14 %	20 %

V roce 2011 byla tedy u knih uplatňována DPH 10%. Vyšší DPH u knih uplatňovalo ze všech států EU v roce 2011 pouze Dánsko (22 %), Bulharsko (20%) a Lotyšsko (12 %). Na e-knihy i na audioknihy je uplatňována základní sazba DPH. Sazba DPH na knihy v příštích letech není jasná, od roku 2013 by měla být 15 %.

Zdroj: SČKN

4/ Čeští nakladatelé

Údaje o českých nakladatelích čerpáme z dat poskytnutých Národní knihovnou ČR, která vede databázi všech českých knih (ČNB). Podle zmíněných údajů vydalo v roce 2011 alespoň jednu publikaci 2 529 různých subjektů (což je o 8,6 % méně než v roce 2010, kdy byl celkový počet různých nakladatelských subjektů 2 736).^[1] Následující tabulka uvádí produkci největších nakladatelství v posledních dvou letech (v tabulce jsou uvedena nakladatelství, jež vydala v roce 2011 více než 100 titulů):

Nakladatelství	Typ	Místo	Počet titulů	
			2011	2010
Albatros Media*	a.s.*	Praha	804	753
Euromedia Group**	k. s.**	Praha	474	481
Grada Publishing	spol. s r. o.	Praha	420	405
MOBA	spol. s r. o.	Brno	356	375
Univerzita Karlova	vš	Praha	322	349
Masarykova univerzita	vš	Brno	286	269
AV ČR	státní	Praha	257	241
Univerzita Palackého v Olomouci	vš	Olomouc	224	178
Nakladatelství ČVUT v Praze	vš	Praha	213	174
EGMONT ČR	spol. s r. o.	Praha	210	267
Portál	spol. s r. o.	Praha	166	154
Mladá fronta	a. s.	Praha	164	191
Nakladatelství Fragment	spol. s r. o.	Praha	163	192
Buchal Jiří – BB art		Praha	153	187
Ostravská univerzita	vš	Ostrava	147	131
Svojtka & Co.	spol. s r. o.	Praha	143	209
Vysoká škola báňská – Technická univerzita	vš	Ostrava	136	179
Tribun EU	spol. s r. o.	Brno	136	159
Vysoké učení technické v Brně	vš	Brno	134	162
Argo	spol. s r. o.	Praha	132	138
Rebo Productions CZ	spol. s r. o.	Dobřejšovice	123	171
Nová Forma	spol. s r. o.	České Budějovice	119	100
Wolters Kluwer ČR	a. s.	Praha	115	99
Technická univerzita. Liberec	vš	Liberec	111	139
Nakladatelství SLOVART	spol. s r. o.	Praha	109	110
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně:UTB Zlín	vš	Zlín	109	92
Juhaňák Stanislav – Triton		Praha	108	78
ALPRESS	spol. s r. o.	Frydek – Místek	102	97

* Společnost Albatros Media, vlastníci nakladatelství Albatros, během let 2009–2010 založila nové nakladatelské útvary (CooBoo a Plus) a získala další, původně samostatné nakladatelské subjekty Computer Press, Motto a XYZ. Produkce těchto nakladatelství jsou v naší tabulce zahrnuta pod Albatros Media i v roce 2010, i když část této produkce by měla být vyhodnocena ještě jako produkce původních samostatných subjektů.

** Do skupiny Euromedia Group patří Knižní Klub, Ikar a Odeon.

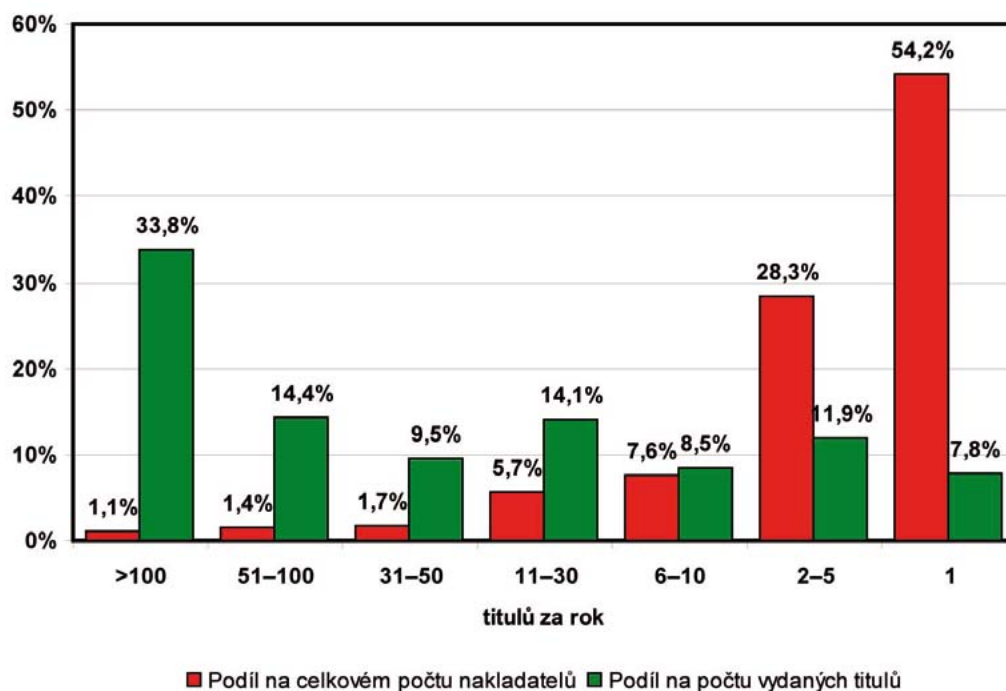
Z 29 největších českých nakladatelských subjektů (měřeno počtem vydaných titulů) patří tedy 10 vysokým školám či státu.

Spektrum nakladatelů podle počtu titulů vydaných v roce 2011 uvádí následující tabulka:

Vydaných titulů	Nakladatelů
> 100	29
51–100	36
31–50	42
11–30	143
6–10	193
2–5	716
1	1 371

Podíl jednotlivých velikostních skupin na celkovém počtu nakladatelů a na celkové titulové produkci pak ukazuje následující graf

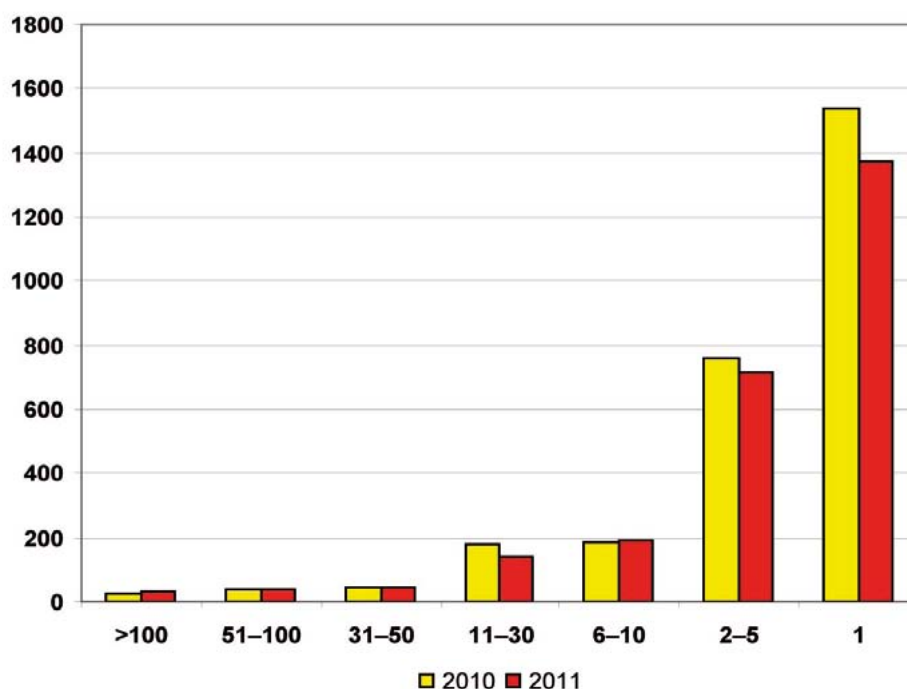
Skupiny nakladatelů dle velikosti – rok 2011

Z tohoto grafu a výše uvedené tabulky vyplývá, že skupina nakladatelů vydávajících ročně více než 10 knih (s jistou licencí lze tyto nakladatele označit za profesionální nakladatelství) má zhruba 250 členů, tj. asi 10% všech vydavatelských subjektů, a společně vydají 71,7% všech titulů. Při tom síla zmíněné skupiny na trhu je samozřejmě ještě mnohem vyšší, neboť jsou to právě profesionální nakladatelé, kteří se zaměřují na komerčně silné tituly a kteří prodávají své tituly v celoplošné knihkupecké síti. Naopak více než polovina vydávajících subjektů (54,2%) vydá pouze jedinou knihu a 82,5% nevydá víc než 5 knih.

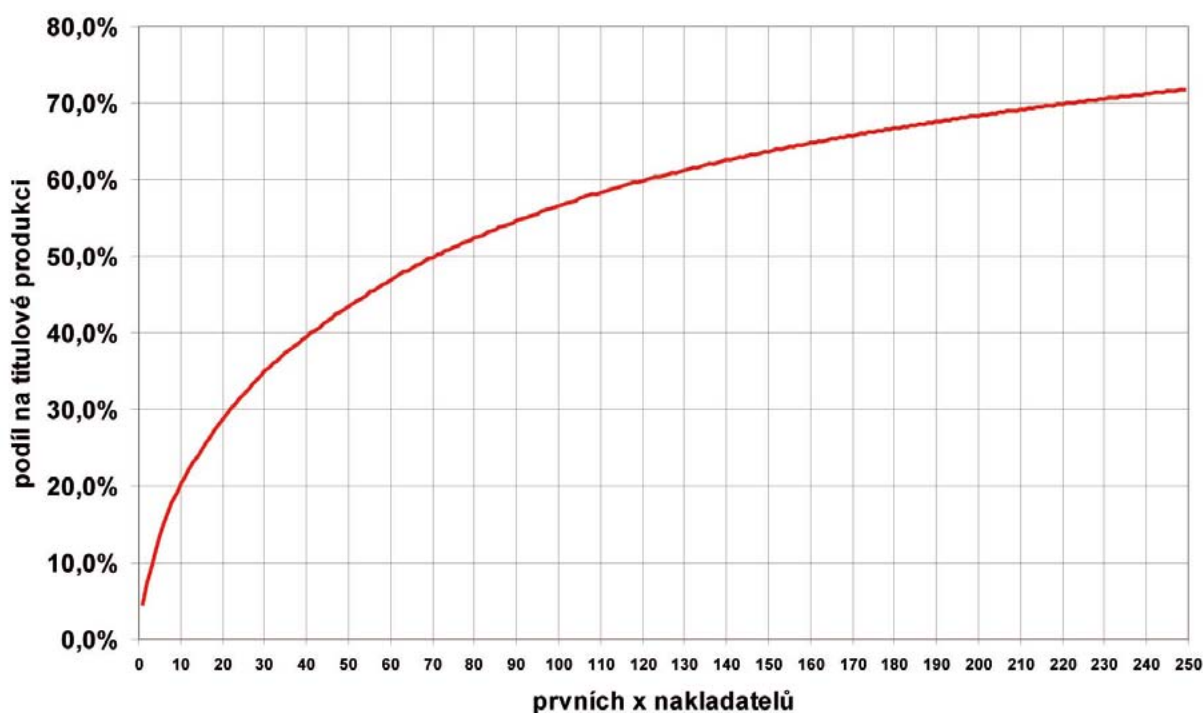
Následující tabulka ukazuje velikostní spektrum nakladatelů v letech 2010 a 2011:

Počet nakladatelů podle vydaných titulů

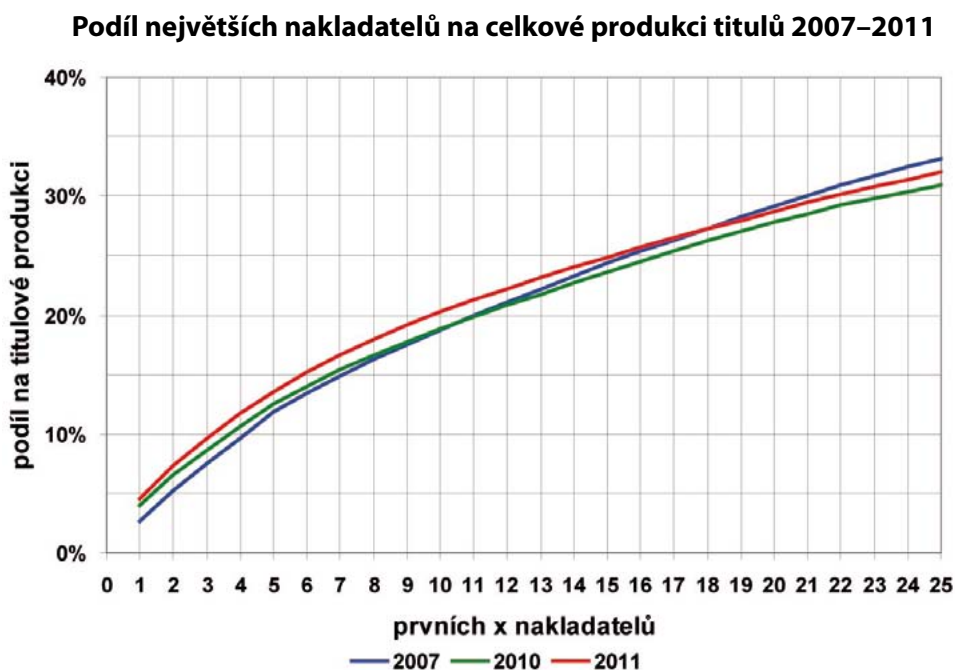

Český trh je zatím mnohem méně monopolizován, než je tomu ve většině evropských zemí. Za míru monopolizace můžeme považovat podíl prvních pěti největších nakladatelství na celkovém obratu národního knižního trhu. Zatímco v řadě evropských zemích je podíl nejsilnější pětice vyšší než 70% (např. ve Finsku 72%, v Holandsku 75%, ve Francii 78%), v České republice je podíl první pětky na titulové produkci pouze 13,5% a teprve produkce 250 největších nakladatelů se složí na 72% produkce celkové:

Podíl na celkové produkci titulů 2011

Porovnáme-li podíl zastoupení největších nakladatelů, zjistíme, že se podíl prvních 10–15 na celkové produkci neustále posiluje. Tento vývoj však není příliš rychlý (jedná se o cca 1 % za rok na celou tuto skupinu):

Pokud se podíváme na vlastnictví českých nakladatelství, získáme tento obraz:

	2010		2011	
	nakladatelů	titulů	nakladatelů	titulů
vysokoškolská nakladatelství	2,2 %	15,1 %	1,9 %	15,4 %
státní nakladatelství	4,2 %	6,1 %	4,5 %	6,0 %
nakladatelství regionální správy	15,0 %	4,6 %	11,9 %	3,9 %
obchodní společnosti a fyzické osoby	78,7 %	74,2 %	81,7 %	74,7 %

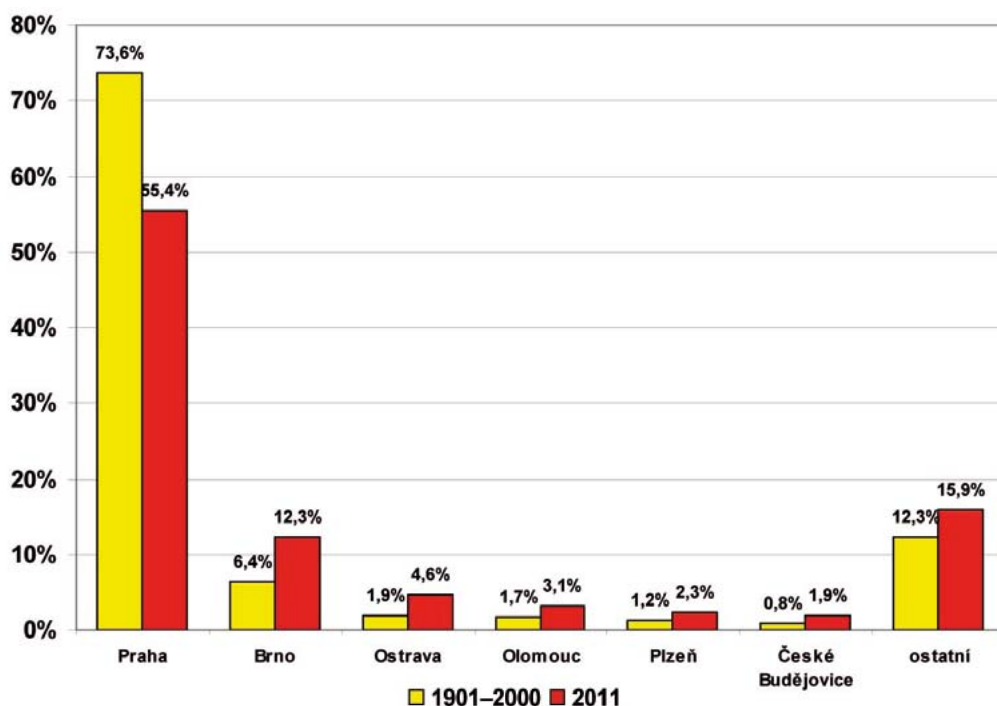
Do skupiny „státních nakladatelství“ jsou zařazeny všechny nakladatelské subjekty patřící orgánům státní správy a jimi zřízeným úřadům, ústavům a organizacím. Vyňaty jsou vysoké školy a úřady regionální správy (tedy krajské, městské a obecní úřady, včetně jimi spravovaných zařízení a organizací), jejichž nakladatelské aktivity jsou vedeny v samostatných skupinách. Mezi státní nakladatelství tak počítáme např. ministerstva, Státní statistický ústav, divadla v gesci MK ČR, Národní galerii, Akademii věd ČR, ČNB apod. Z tabulky vyplývá, že tři čtvrtiny knižní produkce jsou vydávány soukromými subjekty.

Vydávání knih je soustředěno do velkých měst, z nichž zcela dominantní postavení má Praha. Následuje Brno a pak další krajská města. V poslední době se posiluje rovněž význam několika menších míst, která jsou sídlem některého většího nakladatelství, jak ukazuje tabulka produkce knižních titulů ve městech, v nichž vyšlo v roce 2011 alespoň 30 různých titulů:

Město	2010		2011	
	titulů	tj. %	titulů	tj. %
Praha	10 110	60,9	9 722	61,61
Brno	2 341	14,1	2 155	13,66
Ostrava	781	4,7	803	5,09
Olomouc	544	3,3	547	3,47
Plzeň	445	2,7	399	2,53
České Budějovice	288	1,7	325	2,06
Zlín	193	1,2	233	1,48
Liberec	228	1,4	202	1,28
Hradec Králové	168	1,0	147	0,93
Dobruška	192	1,2	145	0,92
Frýdek-Místek	120	0,7	129	0,82
Pardubice	149	0,9	121	0,77
Ústí nad Labem	137	0,8	105	0,67
Třebíč	126	0,8	94	0,60
Opava	76	0,5	91	0,58
Dačice	107	0,6	84	0,53
Litomyšl	70	0,4	62	0,39
Dolní Břežany	45	0,3	46	0,29
Česko	76	0,5	43	0,27
Červený Kostelec	49	0,3	41	0,26
Ústí nad Orlicí	47	0,3	40	0,25
Havlíčkův Brod	33	0,2	37	0,23
Všeň	100	0,6	37	0,23
Příbram	23	0,1	31	0,20
Jihlava	41	0,2	30	0,19

Dlouhodobou tendencí je ovšem rozproštění knižní produkce do více míst, a tedy oslabování dominantního postavení Prahy:

Podíl měst na počtu vydaných titulů

Zdroj: SČKN

5/ Knižní velkoobchod

V roce 2011 nedošlo na mapě knižní velkoobchodní distribuce v České republice k podstatným změnám. Hlavní postavení v této oblasti nadále zauímají firmy Euromedia Group, Kosmas a Pemic Books.

Jeden z největších nakladatelů - Albatros Media - dodává svou produkci do maloobchodní sítě přímo a vzhledem k jeho akvizicím nakladatelství Computer Press, Motto a XYZ, vzrostl podíl této firmy i v oblasti velkoobchodu.

Vlastní přímé zásobování si zajišťují i některá další z velkých nakladatelství, např. Grada Publishing, Portál nebo Alpress. Nakladatelství Paseka ukončilo vlastní nakladatelskou distribuci k červnu 2011 a uzavřelo smlouvu o výhradní distribuci své produkce s firmou Kosmas.

Ke konci roku 2011 ukončila svou velkoobchodní činnost firma OMIKRON, knižní služba, která působila regionálně především v Jihočeském kraji.

Knižní distribuce Šabata a Šabata rovněž ukončila na jaře 2012 činnost a vyhlásila na sebe insolvenční řízení, zahájené 21. května 2012.

Všeobecné knižní distribuce (celorepubliková působnost bez žánrové specializace):

Euromedia Group, k. s.

euromedia.cz

Nejvýznamnější nakladatelství ve výhradní distribuci: vlastní produkce Euromedia Group (nakl. značky Ikar, Knižní klub, Odeon a Universum), Domino

Kosmas, spol. s r. o.

firma.kosmas.cz

Nejvýznamnější nakladatelství ve výhradní distribuci: Argo, Paseka, Torst

Pemic Books a. s.

pemic.cz

Nejvýznamnější nakladatelství ve výhradní distribuci: Ottovo vydavatelství

Pavel Dobrovský BETA, spol. s r. o.

dobrovsky.cz

Nejvýznamnější nakladatelství ve výhradní distribuci: vlastní produkce (nakl. značka Beta), Talpress, Druhé město – pouze knihy Michala Viewegha

Knižní distribuce Bohemia, spol. s r. o.

kdbohemia.cz

Krameriova K.D. spol. s r. o.

knihy-krameriova.cz

Nakladatelský servis, spol. s r. o.

nakladatelskyservis.cz

Nejvýznamnější nakladatelství ve výhradní distribuci: FONTÁNA

Zdroj: SČKN

6/ Knižní maloobchod

V České republice je přes 550 „kamenných“ knihkupectví se všeobecnou nabídkou (z toho 186 v rámci řetězců). a zhruba 50 knihkupectví specializovaných (např. na právníckou, cizojazyčnou, křesťanskou literaturu, umělecké publikace, atd). Knihy jsou součástí nabídky většiny hypemarketů, například Tesco, Albert, Kaufland a Globus. Firma HDS Retail provozující síť trafik Relay nabízí knihy v osmnácti provozovnách situovaných na nádražích a na letišti. Knihy tvoří doplňkový sortiment několika dalších desítek prodejen, např. esoterické obchody, čajovny, military shopy, apod. Ve struktuře knižního maloobchodu nedošlo v České republice v roce 2011 k zásadním změnám. Specifikem českého trhu zůstává významná role hlavních knižních velkoobchodů (Euromedia Group, Kosmas, Pemic Books), které provozují vlastní maloobchodní sítě i internetová knihkupectví.

Kamenná knihkupectví

Za hlavní změny „kamenného“ knižního maloobchodu v ČR v roce 2011 lze označit další rozšiřování sítě firmy Euromedia Group a restrukturalizaci sítě Kanzelsberger.

Euromedia Group (Bux.cz)

Firma působí jako nakladatelský dům, knižní velkoobchod i maloobchod. V roce 2010 zahájila rozšiřování své maloobchodní sítě s novým konceptem a pod novou značkou Bux.cz. Starší prodejny zároveň postupně prochází rebrandem a přechodem na nový koncept. V této expanzi se firma zaměřuje pouze na prostory v obchodních centrech. Po třech prodejnách otevřených v roce 2010 (Liberec, Chomutov, Praha 9) otevřela tři další i v roce 2011: Shopping Park Avion Brno (duben 2011), NC Plaza Brno (červen 2011) a OC Novodvorská Praha 4 (září 2011). Celkem má firma nyní 16 prodejen.

Kanzelsberger

Do počtu prodejen největší standardní knihkupecká síť v červnu 2011 uzavřela svou největší provozovnu v paláci Astra (Václavské nám. 4, Praha 1). Jejich druhá největší pražská prodejna na Praze 5 – Smíchově prošla rekonstrukcí, v rámci které byla zmenšena prodejní plocha. Na jaře roku 2012 byla uzavřena prodejna Kanzelsberger v pražském OC Flóra a v květnu na jeho místě otevřela svou prodejnu firma Neoluxor.

Firma na druhou stranu posílila svou pozici mimo Prahu. V roce 2011 otevřela čtyři nové prodejny – v Jeseníku (leden 2011), ve Slaném (únor 2011), v Břeclavi (červenec 2011) a v Klatovech (srpen 2011). Prodejnu v Jeseníku firma převzala po předchozím nezávislém provozovateli knihkupci Hasťíkovi, prodejnu v Klatovech po knihkupkyni Valentové. V rozšiřování sítě pak firma pokračovala i v roce 2012, kdy otevřela nové prodejny v Hodoníně (únor 2012), Krnově (květen 2012), Nymburce (květen 2012) a Znojmě (červenec 2012). V Blatné převzala prodejnu po knihkupci Polanském (září 2012). Všechny tyto uvedené provozovny jsou tzv. „na ulici“, tedy mimo obchodní centra. Celkem má firma 46 poboček.

Neoluxor, Neopalladium

V roce 2010 firma Central European Books, kterou z poloviny vlastní firma Panta Rhei, koupila sesterské firmy Neoluxor a Neopalladium. Firma Panta Rhei patří se sítí 27 knihkupectví především v obchodních centrech k největším prodejcům knih na Slovensku. Obě původní české značky zůstaly zachovány, firma připravila nový designový koncept, který poprvé uplatnila při rekonstrukci jedné

ze svých nejúspěšnějších prodejen v OC Nový Smíchov, Praha 5 (srpen 2011). Pod novými majiteli firma, původně působící pouze v Praze, otevřela svou první prodejnu mimo hlavní město – v OC Futurum v Hradci Králové (květen 2012). V prvním pololetí pak rozšířila svou síť o další pražskou prodejnu v OC Atrium Flóra (červen 2012). Celkem má firma 8 prodejen.

Kosmas

Firma působící zároveň jako velkoobchod po expanzi v roce 2010 (4 nové prodejny) už v roce 2011 žádnou novou prodejnu neotevřela. K dalšímu rozšíření sítě došlo až v březnu 2012, kdy firma otevřela novou prodejnu v Kolíně na místě do té doby působícího nezávislého knihkupce Krále. Celkem má firma 13 prodejen.

Dobrovský

Firma Dobrovský se při budování sítě zaměřuje na obchodní centra. V roce 2011 otevřela dvě nové prodejny: OC Plzeň (listopad 2011) a OC Galerie Ostrava (červen 2011). V únoru 2012 otevřela novou velkoplošnou (přes 1000 m²) prodejnu v OC Forum Nová Karolina v Ostravě. Celkem má firma 14 prodejen.

Levné knihy

O první místo v počtu prodejen se s Kanzelsbergerem dělí síť firmy Levné knihy. Knižní nabídku tvoří z části vlastní produkce firmy (resp. sesterského nakladatelství Československý spisovatel), která se prodává pouze v této síti. Z druhé části pak starší tituly, jejichž zbývající zásoby firmě odprodal nakladatel. V nabídce prodejen má velkou váhu neknížní sortiment, především hračky, CD, DVD a další dárkové zboží.

Z výše uvedeného vyplývá, že síť Levné knihy obsluhuje do značné míry samostatný trh. O tom svědčí i fakt, že v několika obchodních centrech (např. OC Plaza Plzeň nebo Avion Brno), působí prodejna Levné knihy v sousedství tradičního knihkupectví. Celkem má firma 46 prodejen.

Knižní maloobchodní řetězce podle počtu provozoven v ČR k 30. 9. 2012				
Provozovatel	MO značka	Počet prodejen	z toho v OC	zároveň velkoobchod
Levné knihy, a. s.	Levné knihy	46	13	ne
Kanzelsberger, a. s.	Kanzelsberger	46	10	ne
Euromedia Group, k. s.	Bux.cz, Euromedia	16	11	ano
Karmelitánské nakladatelství, s. r. o.		15	0	ano
Dobrovský, s. r. o.	Knihy Dobrovský	14	13	ne
Kosmas, s. r. o.	Kosmas	13	4	ano
Pavel Dobrovský Beta, s. r. o.	Beta Dobrovský	11	5	ano
Knihcentrum.cz, s. r. o.	Knihcentrum.cz	10	3	ne*
Neoluxor, s. r. o.; Neopalladium, s. r. o.	Neoluxor, Neopalladium	8	4	ne
N. S. Centrum, s. r. o.	N. S. Centrum	7	0	ano
Celkem		186	63	

* vlastnickou vazbou spadá pod knižní velkoobchod Pemic

Nezávislá knihkupectví

Kromě již uvedených (převzatých) prodejen ukončily v roce 2011 svou činnost dvě nezávislá knihkupectví – Loft ve Zlíně (červen 2011) a Idea – Marcela Krčálová v Trutnově (únor 2011). V prvním pololetí roku 2012 je pak následovala knihkupectví Jaromír Vacl v Olomouci a odborné knihkupectví Beran v Ústí nad Labem (oba v lednu 2012).

V březnu 2012 se řada nezávislých knihkupectví opět o jedno rozrostla. Vladimír Opatrný, do té doby provozovatel internetového knihkupectví www.serius.cz, otevřel kamennou prodejnu Vladimírovo knihkupectví v Jablonci nad Nisou.

Internetová knihkupectví

V oblastí internetového prodeje knih je pozice knižních distribucí ještě výraznější nežli v „kameném“ maloobchodě. V pětici nejnavštěvovanějších internetových knihkupectvích mají tři zástupce.

Nejnavštěvovanější internetová knihkupectví v ČR:

(podle pozice v žebříčku nejnavštěvovanějších stránek v ČR podle Alexa Traffic Rank 9. 7. 2012)

kosmas.cz (Kosmas, s. r. o.)

bux.cz (Euromedia Group, k. s.)

neoluxor.cz (Neoluxor, a. s.)

knihcentrum.cz (Booknet, s. r. o. – spadá pod Pemic Books)

martinus.cz (Martinus.sk, s. r. o.)

K významným on-line prodejcům knih patří také firma ABZ knihy a. s. (dříve X-WEB publishing s. r. o.), která svůj e-shop provozuje na doméně <http://knihy.abz.cz>. Poněvadž se nejedná o doménu druhého řádu, není na serveru Alexa dostupný její traffic rank.

V roce 2011 spustili nové verze svých e-shopů dva významní hráči – Kosmas.cz v srpnu a Neoluxor.cz v listopadu.

V únoru 2012 pak na český internet vstoupily dva nové subjekty. Na doméně Martinus.cz spustil českou pobočku největší on-line prodejce knih na Slovensku Martinus.sk. Ve stejný měsíc na Dumknihy.cz spustil své internetové knihkupectví maloobchodní řetězec Kanzelsberger.

Podíl internetových obchodů na celkovém maloobchodním obratu knižního trhu (nezahrnuje např. nákupy škol či knihoven přímo od nakladatelů nebo distribucí) činí 12–15 %^[1].

Zdroj: SČKN

7/ Prodej e-knih a audioknih

Hlavními prodejci e-knih v České republice jsou e-Reading, Kosmas, Palmknihy a Wooky. Firma Wooky prodává e-knihy prostřednictvím partnerských obchodů s vlastním proprietárním DRM. Ostatní výše uvedení prodejci nabízejí naprostou většinu titulů ve formátech e-pub a mobi s takzvaným sociálním DRM – vodoznakem, který je vložený do dokumentu a spojuje jej s konkrétním kupujícím.

Firmy Palmknihy a eReading zahájily prodej e-knih již v roce 2010. V roce 2011 se k těmto specialistům na e-knihy připojili firmy působící dosud v prodeji tištěných knih. Euromedia Group navázala spolupráci s firmou Wooky a v dubnu 2011 zahájila prodej e-knih ve svém novém e-shopu ebux.cz, zároveň e-knihy z vlastní produkce prodává výhradně prostřednictvím platformy wooky. Na konci roku 2011 zahájila prodej e-knih významná internetová knihkupectví – v listopadu Kosmas.cz a v prosinci Neluxor.cz.

V roce 2012 začala firma Palmknihy prodávat e-knihy také prostřednictvím partnerských obchodů Datart.cz a Alza.cz. Firma Martinus.sk spustila českou verzi svého e-shopu v únoru 2012 včetně prodeje e-knih se šifrováním Adobe DRM. Během roku však přešla u většiny titulů na sociální DRM.

Nabídka českých e-knih je stále v jednotkách tisíc titulů a vydává je zhruba 150 nakladatelů. V prvním pololetí roku 2012 přibýlo nakladatelů, kteří své novinky vydávají zároveň v tištěné a elektronické formě, např. Argo, Jota, Host, Moba či Kniha Zlín.

Co se týká počtu vydaných e-knih patří k největším nakladatelům Euromedia Group, Grada, Baronet, Libri a Argo.

Hlavní prodejci a distributoři e-knih v České republice

Firma	Formáty	DRM	Prodej prostřednictvím obchodů
eReading, s. r. o.	ePub, mobi, PDF	sociální, Adobe DRM	eReading.cz
Kosmas, s. r. o.	ePub, mobi, PDF	sociální, Adobe DRM	Kosmas.cz
Martinus.sk, s. r. o.	ePub, PDF	sociální, Adobe DRM	Martinus.cz
Palmknihy, s. r. o.	ePub, mobi, PDF	sociální, Adobe DRM	Palmknihy.cz, Alza.cz, Datart.cz
Wooky, a. s.	wooky	wooky	Ebux.cz, Neoluxor.cz, Rajkniha.cz, Arara.cz

Specifickým trhem elektronických knih jsou školy, zejména základní. V průběhu poslední dekády se do českých základních škol začaly ve větší míře implementovat velkoplošná zobrazovací zařízení jako jsou dataprojektory nebo tzv. interaktivní tabule. To vyvolalo poptávku po profesionálních digitálních vzdělávacích materiálech. První interaktivní učebnici přineslo na trh Nakladatelství Fraus v roce 2007, zhruba po dvou letech začaly vydávat své vlastní interaktivní materiály i další nakladatelé (Nová Škola, Alter atd.). V roce 2011 byla na český trh uvedena nová generace i-učebnic pod názvem Flexibook, která je určena kromě desktopových počítačů zejména pro mobilní zařízení koncových uživatelů jako jsou tablety a chytré telefony (s iOS).

Také audioknihy nastoupily cestu prodeje v elektronické formě prostřednictvím internetu.

V říjnu 2011 zahájil provoz obchod Audioteka.cz, který je mutací stejnojmenné služby, která již úspěšně funguje v Polsku. Jeho polovičním vlastníkem je firma Pemic Books. Umožňuje zakoupené audioknihy ve formátu MP3 stahovat přímo do počítače, nebo prostřednictvím vlastní aplikace do mobilních zařízení.

V listopadu 2011 spustila firma Supraphon svůj internetový obchod SUPRAPHONline.cz, kde kromě hudby nabízí také audioknihy ze své produkce. Vedle formátu MP3 nabízí možnost stáhnout zakoupený soubor v bezztrátovém komprimačním formátu FLAC.

Zdroj: SČKN

8/ Knižní trh jako zdroj pracovních příležitostí

SČKN nemá k dispozici statistická data, týkající se zaměstnanosti v oboru. Avšak pokud dokážeme odhadnout výkony knižního trhu a některé další parametry (např. průměrný rabat, průměrný překladatelský honorář, průměrná cena, průměrná mzda v daném odvětví atd.)^[1] a známe strukturu nákladů, můžeme alespoň hrubě odhadnout počet pracovních míst, které knižní trh poskytuje.

Z takového odhadu pak vychází, že český knižní trh poskytuje přibližně **9 600 pracovních míst** s následující strukturou:

Nakladatelští pracovníci	1 600
Knihkupci	5 200
Polygrafičtí pracovníci	800
Grafici a typografové	600
Autoři	800
Překladaelé	600

Jedná se o přepočtené plné úvazky a je zřejmé, že zejména autorské a překladatelské honoráře jsou rozděleny mezi mnohem větší počet subjektů, z nichž mnozí nejsou závislí pouze na příjmech z této činnosti.

Zdroj: SČKN

9/ Přímá státní podpora vydávání knih

Granty udělované MK ČR (v tis. Kč)	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Knihy	4 020	4 720	3 500	2 720	2 660	5 302
Dětské knihy	620	600	465	585	700	1 080
Sborníky	533	271	335	400	85	115
Periodika	11 970	11 310	10 707	11 658	11 350	10 095
Ostatní projekty / literární akce	5 780	7 210	3 129	4 440	3 397	1 702
Mimořádné dotace / priority	2 100	2 434	2 740	7 820	5 055	4 302
Překlady českých knih	2 100	2 280	2 100	2 890	2 190	2 500
Česká knihovna	3 000	3 150	2 200	2 800	3 400	6 000
Celkem	30 123	31 975	25 176	33 313	28 837	31 096

V tabulce jsou zahrnuty granty MK ČR v rámci několika grantových okruhů. Rozdělení jednotlivých částek přidělených v rámci grantových okruhů navrhuje několik grantových komisí, jmenovaných MK ČR. Výjimkou z tohoto pravidla jsou tzv. prioritní projekty.

Kapitola *Ostatní projekty / literární akce* zahrnuje velmi pestrou skupinu různých literárních setkání, seminářů, soutěží, akcí a cen.

V řádku *Mimořádné dotace / priority* jsou zahrnuty granty, které jsou ministerstvem uděleny mimo řízení výše zmíněných grantových komisí. V roce 2010 bylo navíc mimo projednání příslušnou komisí rozděleno celkem 3 884 000 Kč na projekty související s jubilei K. H. Máchy, F. Hrubína a O. Mikuláška, přičemž tato částka je v předchozí tabulce zahrnuta do kapitoly *Ostatní projekty / literární akce*.

V řádku *Překlady českých knih* jsou granty poskytované MK ČR na vydání překladů českých autorů v zahraničí

Projekt *Česká knihovna* podporuje nákup hotových knih knihovnami. Nakladatelé mohou do projektu přihlásit své již vydané či chystané knihy a příslušná komise z nich vybere určitý počet, který nabídne knihovnám. Podle zájmu knihoven pak Moravská zemská knihovna v Brně, která je pověřena organizací celého projektu, odkoupí z prostředků přidělených na celý projekt objednaný počet výtisků a příslušným knihovnám knihy rozešle.

Zdroj: MK ČR – Oddělení literatury a knihoven

10/ Regionální podpora vydávání knih

Jednotlivé kraje se co do struktury a výše podpory značně liší. Některé mají speciální grantové programy, další jen podporují konkrétní vydání publikace související s regionem. Celkově vydaly kraje podle údajů, které SČKN na vyžádání poskytly, na podporu vydávání publikací v roce 2011 – **8 716 000 Kč.**

Kraj	Podpora v roce 2011 (po zaokrouhlení)
Olomoucký	3 000 000 Kč
Praha	1 750 000 Kč
Jihomoravský	917 000 Kč
Moravskoslezský	800 000 Kč
Liberecký	550 000 Kč
Vysočina	489 000 Kč
Královéhradecký	410 000 Kč
Plzeňský	410 000 Kč
Zlínský	150 000 Kč
Středočeský	135 000 Kč
Jihočeský	105 000 Kč
Karlovarský	0 Kč
Pardubický	0 Kč
Ústecký	0 Kč
Celkem	8 716 000 Kč

Kraj Olomoucký

Kraj operuje s dotačními programy EU a má i vlastní program podpory kulturních aktivit. Celkově vynaložil na podporu kultury 34 417 000 Kč – z toho na publikace 3 000 000 Kč.

Praha

Město Praha podporuje vydávání publikací více způsoby: formou grantů – v roce 2011 to bylo v celkové částce 900 000 Kč – a formou partnerství v celkové částce 850 000 Kč.

Kraj Jihomoravský

Dotační programy na podporu vydávání publikací v kraji neexistují, projekty vznikají na základě konkrétních žádostí. V roce 2011 bylo vynaloženo celkem 917 000 Kč.

Kraj Moravskoslezský

Kraj nevyhlašuje vlastní speciální dotační program na vydávání publikací, ale projekty lze předložit do *Programu podpory aktivit v oblasti kultury*, z něž bylo v roce 2011 vyčleněno 800 000 Kč. (Mimo to kraj vydává publikace vlastním nákladem za celkem 1 426 300 Kč.)

Kraj Liberecký

Kraj vyčlenil v rámci grantového programu *Podpora kultury za rok 2011* – 110 000 Kč, v rámci grantového programu *Akce financované z rozhodnutí rady a zastupitelstva* – 295 000 Kč. Tituly podpořené odborem kanceláře hejtmana činily 144 500 Kč. (Mimo to kraj nakoupil publikace pro vlastní potřebu za 98 150 Kč.)

Kraj Vysočina

Kraj vyčlenil v rámci grantového programu *Fond Vysočiny – Edice Vysočiny* – 489 000 Kč. (Mimo to kraj nakoupil publikace s regionální tematikou za 190 000 Kč.)

Kraj Královéhradecký

Kraj od roku 2008 nevypisuje speciální grantové řízení na podporu vydávání publikací a na základě schválení jednotlivých žádostí vynaložil na tuto oblast v roce 2011 celkem 410 000 Kč.

Plzeňský kraj

V rámci rozpočtové oblasti *Kultura – vydávání publikací* kraj vyčlenil celkem 410 000 Kč.

Kraj Zlínský

V kraji funguje *Fond kultury Zlínského kraje*, který udělil v roce 2011 dotace v celkové výši 150 000 Kč.

Středočeský kraj

V rámci *Středočeského fondu kultury a obnovy památek* bylo na podporu vydávání publikací vyčleněno 135 000 Kč.

Kraj Jihočeský

V kraji existuje *Dotační program Jihočeského kraje pro poskytnutí příspěvků v oblasti kultury*. V roce 2011 vyhověl čtyřem žádostem v celkové výši 105 000 Kč.

Karlovarský kraj

Kraj nevypisuje dotační programy takto zaměřené. Na vydávání publikací v roce 2011 nepřispíval.

Kraj Pardubický

Grantový program pro tuto oblast v kraji neexistuje. (Mimo to jednotliví radní podpořili ze svých rozpočtů vydávání regionálně zaměřených publikací v celkové výši 23 000 Kč.)

Ústecký kraj

Kraj nevypisuje dotační programy takto zaměřené. Na vydávání publikací v roce 2011 nepřispíval.

Zdroj: SČKN na základě údajů od tiskových mluvčích regionů

11/ Možnosti vzdělávání v oboru

V České republice v současné době existují čtyři střední školy, které nabízejí střední vzdělávání v knižním oboru – Knihkupecké a nakladatelské činnosti:

Střední škola knih v Brně

Střední škola knižní kultury v Praze 3

Střední škola Náhorní v Praze 8

Střední škola obchodu, služeb a řemesel a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky v Táboře

Vysokoškolské vzdělání formou konkrétního oboru neexistuje.

V rámci vysokoškolského studia na FFUK v Praze lze navštěvovat výběrový seminář Nakladatelská praxe či přednášku Nakladatelská teorie (V. Pistorius).

Na FF MU v Brně lze navštěvovat seminář Čtenáři a čtení (J. Trávníček).

Na FSV UK v Praze se nabízí semináře Dějiny nakladatelství a Od Melantricha k Albatrosu (J. Halada).

Některé vysoké školy zejména humanitního zaměření pak nabízejí další semináře, které se týkají jednotlivých činností z oboru – nejčastěji to bývají základy redakční práce. Součástí nabídky výtvarných škol jsou i semináře o knižní typografii.

Zdroj: SČKN, MŠMT ČR

12/ Knižní veletrhy

Nedílnou součástí knižního oboru jsou knižní veletrhy a nejrůznější knižní prodejní akce a festivaly^[1]. Mezi nejznámější patří Svět knihy Praha a Podzimní knižní veletrh v Havlíčkově Brodě.

Svět knihy Praha

Mezinárodní knižní veletrh a literární festival Svět knihy Praha patří mezi akce s celorepublikovým záběrem, které jsou zaměřeny na vyváženou komerční i kulturní prezentaci. Veletrh se koná od roku 1994 a je velmi populární mezi širokou čtenářskou veřejností. Doprovodný literární festival nabízí celou řadu programů – odborných seminářů a konferencí, ale i setkání se spisovateli a autorská čtení, prezentace nakladatelských domů, oceňování edičních a tvůrčích počinů. Probíhá každoročně v květnu. V roce 2010 se ho účastnilo 416 vystavovatelů, jejichž produkci shlédlo 40 000 návštěvníků. V roce 2011 bylo vystavovatelů 322 a návštěvníků 38 000.

Podzimní knižní veletrh v Havlíčkově Brodě

Veletrh se v Havlíčkově Brodě koná od roku 1991. Jeho prvotním cílem bylo zprostředkování kontaktů mezi nově vznikajícími nakladateli a knihkupci. V průběhu let se k Podzimnímu knižnímu veletrhu přidružilo mnoho doprovodných programů, pořádaných kulturními institucemi jak z Havlíčkova Brodu, tak celostátního významu. Veletrh probíhá každoročně v říjnu. V roce 2010 vystavovalo 158 subjektů, jejichž knihy si prohlédlo 13 000 návštěvníků. V roce 2011 své knihy vystavilo 161 vydavatelů a přišlo 14 000 návštěvníků.

V září se koná v Lysé nad Labem spíše regionální **Polabský knižní veletrh**. V březnu probíhá v Liberci **Veletrh dětských knih a učebnic**. V oboru vznikají rovněž nové prodejní akce. Od roku 2011 se koná **Letní knižní veletrh v Ostravě**. Na počátku června se pod širým nebem na pražské náplavce pod Rašínovým nábřežím v Praze pořádá knižní jarmark **Knihex**, který představuje menší nakladatelství a jejich produkci. V roce 2012 se konal první ročník podobně zaměřeného knižního festivalu pod názvem **Tabook** v Táboře. Naopak dlouholetý veletrh Libri v Olomouci postupně zanikl.

Zdroj: www.czechlit.cz, SČKN

13/ Kampaně a projekty propagující četbu knih

Aktivity na podporu vztahu dětí a mládeže k četbě knih a k literatuře jsou pro intelektuální rozvoj potenciálu dnešní společnosti velmi důležité. České děti přestávají rozumět čtenému textu a fatálně se jim zužuje slovní zásoba. Trend nárůstu čtenářské ngramotnosti inicioval vznik řady projektů, jež se těší zájmu veřejnosti a posilují společenský význam četby knih:

Rosteme s knihou (rostemesknihou.cz)

Kampaň byla zahájena na podzim roku 2005 společností Svět knihy, s. r. o. jako nekomerční aktivita založena na spolupráci s knihovnami, školami, literárními časopisy i nakladatelstvími. Partneři kampaně jsou také literární internetové portály, profesní organizace působící v rámci knižního oboru a média v čele s Českým rozhlasem. Součástí kampaně je úspěšný projekt Bitva knih, hlavním informačním zdrojem webové stránky rostemesknihou.cz. Projekt je součástí mezinárodní skupiny EU Read.

Celé Česko čte dětem (celeceskoctedetem.cz)

Inspirací pro vznik projektu je obdobný úspěšný program Celé Polsko čte dětem spočívající v propagaci četby dětem rodiči každý den a nahlas. Kampaň doprovázejí další akce včetně zajímavě řešené televizní reklamy.

Čtení pomáhá (ctenipomaha.cz)

Projekt Čtení pomáhá rozdělí každý rok 10 milionů korun na dobročinné účely. O tom, kdo pomoc obdrží, rozhodují dětská čtenáři. Každé dítě, které se zapojí do projektu, získá po přečtení některé ze seznamu vybraných knih kredit 50 korun, který může věnovat na jeden z nominovaných dobročinných projektů.

Knihy – Závislost na celý život (sckn.cz)

Kampaň Svazu českých knihkupců a nakladatelů podporuje formou zajímavě řešených spotů význam četby a vztahu k literatuře.

Den nepřečtených knih (www.denneprectenychknih.cz)

Den nepřečtených knih je svátek čtení. Dle výzkumů internetového knihkupectví Martinus.cz má běžný Čech ve své knihovně 30 nepřečtených knih. Kampaň vyzývá k přečtení jedné z nich. Lze se také inspirovat čtenářskými tipy, jak číst a udělat si svůj Den nepřečtených knih každý den.

Listování (listovani.cz)

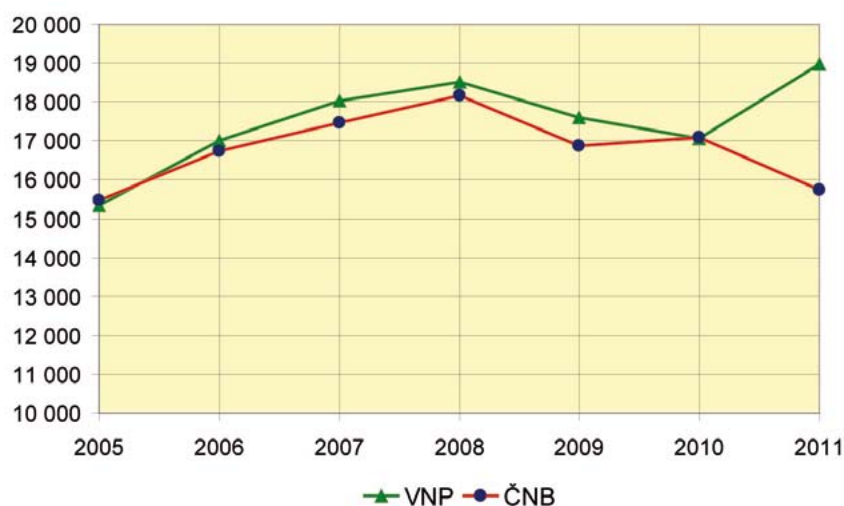
Projekt scénického čtení LiStOVáNí představuje každý měsíc nový titul a v zhruba hodinovém divadelním představení s rekvizitami, kostýmy a hudbou se snaží diváky dostat k tomu, co tu bylo první – ke knize.

Zdroje: Svět knihy, SČKN, SKIP

Kapitola 1/ Knižní produkce

[1] Počet titulů vydaných v jednotlivých letech se zjišťuje velmi obtížně. Donedávna byl tento počet brán z Výkazů o neperiodických publikacích (VNP), které každoročně vydává Národní knihovna (NK). Toto číslo však se skutečným počtem vydaných titulů koresponduje pouze částečně: udává počet neperiodických publikací, které v daném roce dorazily do Národní knihovny. VNP je vydáván vždy na začátku roku (únor, březen), avšak tituly starého roku proudí do NK silným proudem ještě do konce prázdnin. Do příštího VNP tak přepadává odhadem asi 30 % roční produkce. Počty uváděné VNP, se proto vztahují k části produkce minulého roku, nezapočítávají však část produkce roku nového. Kromě toho se do nich započítávají rovněž tituly z tzv. šedé sféry, které se do katalogu NK jako knihy nedostanou (jedná se o různé nepublikované vysokoškolské a habilitační práce, výroční zprávy institucí a škol, katalogy a programy veletrhů a festivalů, katalogy aukcí, katalogy výstav, které nejsou distribuovány prostřednictvím knižního trhu, divadelní programy, komerční katalogy, firemní adresáře a seznamy inventáře, vč. přírůstků knihoven, nepublikované výzkumné zprávy, propagační materiály, pozvánky, interní dokumenty apod.).

Pro přesnější odhad roční titulové produkce je proto lepší vzít počty titulů s daným vrocením, které jsou evidovány v katalogové databázi Česká národní bibliografie (ČNB). Oba dva zdroje vykazují určité rozdíly, jež jsou bohužel markantní právě v roce 2011 (ČNB: 16 017 a VNP: 18 985):

Tento významný rozpor vysvětlují pracovníci NK změnou metodiky zařazování titulů do ČNB v roce 2011, kdy se do databáze přestaly zařazovat tituly z tzv. šedé zóny (viz výše), zatímco před rokem 2011 se do ČNB zařazovaly.

[2] Údaje v této tabulce se opírají o VNP z let 1993–2011 s výjimkou roku 1997, neboť VNP z tohoto roku údaje o překladech neobsahuje.

[3] Jednotlivé použité tematické oblasti byly vytvořeny spojením následujících kapitol VNP: Všeobecné knihy, beletrie – 1, 22, 23b, 25; Přírodní vědy: 12, 13, 14, 24; Společenské vědy, umění – 2, 3, 4, 8, 10, 11, 19, 20, 21, 23a; Technické vědy: 15, 16; Ekonomie, právo, politika: 5, 6, 7, 9, 17, 18.

Kapitola 2/ Prodej knih

[1] Výpočet odhadu objemu knižního trhu v roce 2011

Parametry:			
prům. knihkupecký rabat		34 %	
prům. rabat zahraničních knih		30 %	
prům. rabat učebnic		27 %	
Distribuce	tržby mil. Kč	DPC mil. Kč	
Pemic Books (1. 7. 09–30. 6. 10)	476	721	osobní sdělení
Kosmas (do Sbírký listin nevkládá)	300	455	
Euromedia – distribuce (2010)	585	886	
Nakladatelský servis (2010)	68	103	
Šabata (2011)	20	30	
Pavel Dobrovský – Beta (2011)	218	109	
Levné knihy (2011)	416	208	
			počítáno 50% obratu*
			počítáno knihy 50%
Nakladatelé s vlastní distribucí			
Euromedia – vlastní zboží (2010)	502	761	počítáno 71 % obratu** počítáno knihy 50%*** odhad odhad **** ***** počítáno 10% celkového obratu
Albatros (1. 1. 10–30. 6. 11)	300	323	
Computer Press (2010)	160	121	
Grada (do Sbírký listin nevkládá)	150	227	
Právní, lékařská a další literatura	200	200	
Dovoz učebnic a zahraniční literatury (2009)	452	646	
Učebnice (2009)	350	480	
Přímé prodeje nakladatelé	420	420	
Celkem	4 617	5 690	
Tito všichni dohromady odhad		90 %	trhu
Celkem trh v DPC bez DPH		6 322	
Celkem trh v DPC s DPH 10 %		6 954	
Celkem po zaokrouhlení		7 000	
Odhadovaná chyba +/-		500	

Poznámky:

- * knihkupecká síť, ale jen část přímo od nakladatelů, část je přes distribuce, počítáno 50 % obratu
- ** období 18 měsíců, ale jen 1 x 2. pololetí (60 %) a 2 x 1. pololetí (po 40 %), celkem tedy 140 % $100/140 = 71 %$
- *** v roce 2011 fúze s Albatrosem, data nejsou k dispozici
- **** přepočteno snížení 6 % proti roku 2009
- ***** přepočteno snížení 15 % proti roku 2009

[2] TRÁVNÍČEK, J.: *Čtete?* Brno, Host 2008, ISBN 978-80-7294-270-1, s. 76.

[3] TRÁVNÍČEK, J.: *Čtenáři a internauti*, Brno, Host 2011, ISBN 978-80-7294-515-3
TRÁVNÍČEK, J.: *Čtete?*

Kapitola 4/ Čeští nakladatelé

[1] Databáze NK ČR registruje celkem 2 706 různých jmen nakladatelů, kteří vydali knihy v roce 2012. Z toho 1 673 má přidělen vlastní kód nakladatele ISBN, ostatních 1 032 vlastní kód nakladatele nemá. Některá z těchto jmen ovšem odkazují na stejný subjekt. Odstranili jsme proto všechny dvojznačnosti, na něž jsme přišli, zejména jsme pak opravili evidentní překlepy a pod jediný subjekt sjednotili:

- různě zapsaná stejná jména (např. *Svět knihy* a *Svět knihy: spol. s r. o.*)
- publikace různých útvarů téže vysoké školy (např. publikace nakladatelství Karolinum a všech fakult Univerzity Karlovy)
- publikace všech útvarů AV ČR (včetně nakladatelství Academia)
- publikace různých útvarů téhož orgánu státu (např. ministerstva, Národní památkový ústav) či regionální správy (např. městské úřady)
- různojazyčné překlady názvu nakladatele (např. *Charles University* a *Univerzita Karlova*)
- různé imprinty resp. nakladatelské útvary patřící jedné společnosti (*Albatros*, *Euromedia*)

Kapitola 6/ Knižní maloobchod

[1] Odhad vychází ze vzorku dat poskytnutých firmou Kosmas s. r. o. Ta zajišťuje výhradní distribuci několika nakladatelství, tudíž má informace o celkových prodejkách. Zároveň toto zboží dodává „kamenným“ i internetovým prodejčům a prodává je ve vlastním e-shopu Kosmas.cz.

Na souhrnném ročním obratu tištěných knih (1. 7. 2011 - 30. 6. 2012) nakladatelství Argo, Paseka a Torst se internetové knihkupectví Kosmas.cz podílelo 7,02%. Další specializovaní internetoví prodejci (Beletrie.eu, Martinus.cz, atp.) tvoří dohromady dalších 2,9%.

K dostupným datům je třeba připočíst odhad prodejů dalších firem. Jde o internetové obchody, které odebírají zboží v rámci dodávek pro „kamennou“ prodejnu (Neoluxor.cz) nebo na velkoobchodní sklad svého provozovatele (Knihcentrum.cz a Bux.cz). Dalším „skrytým“ segmentem jsou internetová knihkupectví, která provozují majitelé společně s „kamennou“ prodejnu, a dále prodeje realizované přímo nakladateli přes jejich internetové stránky. Odhadujeme, že celkový podíl těchto prodejčů může činit dalších 5%.

Produkce uvedených tří nakladatelů není reprezentativní, dominuje v ní beletrie pro dospělé, historická a další naučná literatura. Předpokládáme, že např. u komerčně cílené beletrie (krimi, čtení pro ženy), kuchařek či knih pro děti bude podíl internetového prodeje nižší – mimo jiné proto, že jsou ve větší míře v nabídce „kamenných“ prodejen. Proto podíl 15% vycházející ze vzorku dat považujeme za horní hranici.

Kapitola 7/ Prodej e-knih a audioknih

Odkazy:

Výzkum: Elektronické knihy a elektronické čtení v Čechách

<http://www.ereaders.cz/vyzkum-elektronicke-knihy-a-elektronicke-cteni-v-cechach/>

Výsledek ankety „Jak znáte české prodejce e-knih a e-časopisů“

<http://www.ereaders.cz/vysledek-ankety-jak-znate-ceske-prodejce-e-knih-a-e-casopisu/>

Kapitola 8/ Knižní trh jako zdroj pracovních příležitostí

[1] Odhad počtu pracovních míst je založen na následujících parametrech. Pokud je odhad příslušného parametru opřen o externí prameny, je to ve třetím sloupci této tabulky uvedeno. V ostatních případech jde o odhad parametru opřený o zkušenost. Se změnou každého parametru se výpočet počtu pracovních míst může poněkud lišit.

Celková tržba za knihy	7 000 000 000 Kč	<i>vyplývá z odhadu celkového objemu knižního trhu</i>
Počet výtisků vydaných za rok	29 000 000	<i>vyplývá z odhadů celkového objemu tržeb a průměrné ceny</i>
Poměr přeložených titulů na celkové produkci	35%	<i>VNP</i>
Průměrná cena knihy v roce 2011	240 Kč	<i>studie J. Trávníčka, vybrané číselné řady</i>
Počet titulů vydaných za rok	16 000	<i>ČNB</i>
Průměrný počet stran jedné knihy	223	<i>analýza údajů o 5 500 titulech z databáze České knihy</i>
Podíl polygrafických nákladů na ceně	30%	
Podíl mzdových prostředků na režijních nákladech nakladatelství	66%	
Průměrný autorský honorář	7%	
Průměrný překladatelský honorář za normostranu překladu	150 Kč	
Průměrný výtvarný honoráře na titul	5 000 Kč	
Průměrná cena zlomu na titul	8 000 Kč	
Hrubý zisk nakladatelství	4%	
Průměrná mzda v oboru	20 000 Kč	
Průměrný rabat nakladatele	46%	
Podíl ceny práce v polygrafii	50%	
Velkoobchodní rabat při prodeji zahraničních publikací	40%	

Kapitola 12/ Knižní veletrhy a prodejní akce

[1] V České republice probíhá rovněž velké množství literárních festivalů:

Měsíc autorského čtení

Největší český literární festival, funguje od roku 2000 a koná se v červenci v Brně, Košicích, Ostravě a Wroclawi.

Festival spisovatelů Praha

V literárním světě je tento mezinárodní festival jedinečný prezentací světových autorů, ohlasem v tuzemských a mezinárodních médiích a také živým přenosem festivalových akcí na internetu. Koná se pravidelně v jarních měsících.

Festival fantazie

Festival fantasy a sci-fi, konající se v červnu/červenci v Chotěboři.

Literární Vysočina

Česko-slovenský festival o psaní, literatuře, autorech a inspiraci. Oceňují se na něm dosud nepublikované práce v kategoriích próza a poezie. Koná se v červenci v Chotěboři.

KomiksFEST!

Nezávislý multimediální komiksový festival. Festival přináší nové knihy, výstavy, filmy, divadelní představení, autogramiády a besedy. Tato mezinárodní přehlídka představuje komiks jako mladé, dynamické, atraktivní a univerzální médium schopné nést jakýkoli obsah. Koná se v říjnu a listopadu v Praze.

Literární jaro

Zlínský festival pro příznivce knih, který prezentuje literaturu v netradičních programech; koná se v květnu.

ProtimluvFEST

Mezinárodní literární přehlídka; koná se v Ostravě.

Jičín – město pohádky

Celookresní kulturní festival fungující od roku 1990 a zaměřený na literaturu pro děti.

Ortenova Kutná Hora

Festival poezie spojený s literární soutěží; koná se v září.

Šrámkova Sobotka

Festival českého jazyka, řeči a literatury konaný každoročně na počest významného soboteckého rodáka – básníka Fráni Šrámka. Festival se koná v Sobotce v červnu/červenci.

Noc literatury

Veřejná noční čtení na různých místech Prahy v polovině května pořádají Česká centra, která takto jedinečným způsobem seznamují českou veřejnost se současnou evropskou literární tvorbou.

Literáři na trati

Literární festival v České Třebové; koná se v říjnu.

Poezie na rynku

Regionální klatovský festival poezie nabízí inspiraci pro mladé příznivce přednesu, divadla i tance; koná se v březnu/dubnu.

Děti, čtěte!

Festival čtení a divadla v Praze, spojený s výstavou ilustrací a knih pro děti, probíhá počátkem června.

Den poezie

Festival české a mezinárodní poezie se pořádá každoročně na památku výročí narození básníka Karla H. Máchy.

Literární Luhačovice

Setkávání mladých autorů s českými spisovateli, přednášky atd.; koná se v červnu.

Festival básníků

Setkávání má podobu autorských čtení; koná se v Olomouci.

Jeronýmovy dny

Festival, který v polovině listopadu pořádá v Praze Jednota tlumočnicků a překladatelů.

Slam Poetry

Festival slam poetry; jednotlivá kola soutěže se konají v regionech, finále v Brně.